

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

In-Cult

Secțiunea de cunoștințe

**Interviuri despre comorile culturale
românești**

Liga Scriitorilor

Filiala Timisoara Banat, România

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

BRÂUL - dans tradițional din Banatul de Munte

Interviul cu Ana Cocie a fost realizat de Lucia Elena Popa

Profesoara Ana Cocie, astăzi pensionară, și-a desfășurat activitatea didactică în satul Borlova, la poalele Muntelui Mic. Pe lângă munca la catedră, s-a dedicat și vieții culturale de aici ca instructor al echipelor de dansuri, alături de soțul său Nicolae Cocie, profesor, etnolog, instructor și coregraf.

Stimată doamnă profesoară, într-un interviu acordat ziarului Timișoara, coregraful Toma Frențescu spunea: „Borlova, fără exagerare, a fost și este în continuare, cel mai important centru coregrafic din Banat. Acolo toată lumea joacă; primul lucru pe care-l învață este să joace”. Pornind de la această apreciere, am dori să ne vorbiți despre pasiunea nestăvilă pentru joc a sătenilor.

Jocul popular și pasiunea sătenilor de a-i da viață în mod constant, datează din cele mai vechi timpuri ale creștinismului și este legat de datinile religioase locale ale vremurilor. Ei dansau pe pământ sfințit, adică în curtea bisericii, chiar și de Ziua Morților care cade, la români, a doua zi de Paști. La Borlova există o zicală din moși-strămoși ”Copiii întâi învață să joace și apoi să meargă!”. Această pasiune pentru jocul popular și bătrânesc este prima simțită de către copii în satul nostru, ajungând să facă parte din ADN-ul comunității care se transmite peste secole și nu își pierde din originalitate, autenticitate și inedit, în ciuda tehnologiei ce ne domină astăzi.

Folcloriștii afirmă că brâul din Banatul de Munte, la originile sale este un dans păstoresc. Ce argumente ați putea aduce în sprijinul acestei afirmații?

Cu brâul începe orice horă țărănească. El este specific țăranului de la munte, care urcă primăvara cu oile și coboară toamna spre Borlova ca o mireasă ce se îndreaptă spre altarul promisiunilor și speranței. Horele țărănești, incluzând brâul, se organizau în funcție de

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

coborârea păstorilor sau păcurarilor cu oile de la munte, pentru iernat, adică din septembrie până în aprilie, când păstorii urcau cu animalele din nou la munte. Ocupația lor fiind sursa principală de subzistență, toată viața socială a comunității se programa în jurul și în legătură directă cu păstoria și programul acestora. Putem afirma cu tărie faptul că brâul din Banatul de Munte s-a născut odată cu păstoritul.

Se vorbește cu admirație în special despre Brâul Bătrân. Ce valoare aparte are acesta în ierarhia jocurilor din sat în timpul sărbătorilor?

Orice horă începe cu Brâul Bătrân, jucat numai de către bărbați, dar pe parcurs se intercalau și femeii, câte una pentru fiecare bărbat, în partea stângă a acestuia. Brâul Bătrân se joacă pe contra-timp, fiind mult mai alert decât alte jocuri. Câteodată, unii tineri, buni jucători, în pauza dintre jocuri lansau provocarea de a-și etala ce știu și cum știu să joace. Astfel, începeau să prezinte, în cel mai frumos și elegant mod, diferite brâuri spre admirația celor de pe margini..

Este cunoscut faptul că împreună cu soțul Nicolae Cocie ați făcut cunoscută comoara dansurilor Borlovei în zonă, în țară și în străinătate. Amintesc succesul Brâului Bănățean la Festivalul din 1977, faza națională. Ați putea continua șirul celor mai importante succese ale ansamblurilor instruite?

Ansamblurile de dansuri ale Borlovei au câștigat de patru ori titlul de Laureat pe țară, cu Premiul I și Medalia de Aur la Concursurile Formațiilor Artistice de Amatori, precum și multe Premii II sau III; au reprezentat țara la Festivalul Țărilor Balcanice și din Zona Mării Adriatice; au făcut numeroase turnee prin țară și pe litoral, fiind invitate la diferite evenimente.

Este important să promovăm comoara culturală a jocurilor populare românești. În cazul nostru, faimoasele brâuri și jocurile de doi pe contratimp se pot constitui în adevărate branduri de țară. Întrebarea este cum contribuie locuitorii satului de acum la conservarea acestei comori?

Moștenirea dansului popular dăinuie în satul Borlova și astăzi. Iubirea de dans și port popular, precum și conservarea acestora, se regăsesc în patima tinerilor și locuitorilor actuali care la marile sărbători, din proprie inițiativă, îmbracă straiile populare și încep jocurile ca în vechile timpuri, în spiritul tradiției pe care și eu am promovat-o. De asemenea, formația de dansuri instruită de mine și de soțul meu în anii trecuți, astăzi își continuă activitatea, avându-l ca instructor pe nepotul meu Gheorghe Cocie, căruia consider că i-am transmis sentimentul de prețuire a jocului popular.

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

Arta cămășii tradiționale - Ia

Interviul cu Ecaterina Hulea a fost realizat de Roxana Băcanu

Ecaterina Hulea este meșter popular, colecționar, tezaur viu, un om stăpânit doar de fiorul muncii și al respectului față de valorile autentice. S-a născut în satul Odaia Manolache, comuna Vânători, județul Galați din România.

Păstrarea și conservarea portului local ocupă un loc important în cultura națională. Cum ați reușit să înființați muzeul etnografic?

Ideea mi-a venit în 2005, când am participat la un proiect de conservare a costumului popular, proiect al Centrului Cultural “Dunărea de Jos” din Galați. Am făcut parte din echipa de cercetare a acestui proiect de conservare a costumului popular specific zonei noastre. Am bătut din poarta în poartă, timp de un an de zile și am colecționat obiecte tradiționale vechi de aproape 100 de ani. Majoritatea obiectelor de o valoare inestimabilă au fost donate viitorului muzeu. Acum acest muzeu este mândria satului nostru.

Când ați început “marea aventură”? Când ați început să creați modelele tradiționale?

“Marea aventură” a început încă din copilărie când am învățat să cos în puncte, să brodez, să mă inițiez în elementele tradiționale. Din 2016 am început să cos ii, care m-au fermecat din totdeauna. Nu există casă din satul meu în care nu mi-am pus amprenta. Pe majoritatea copiilor i-am avut elevi la școală, unora le-am cusut ii, fote, brâuri, am creat diferite modele sau un lucru de împodobit casa. Am cusut peste 200 de ii cu modele diferite.

Ați câștigat mai multe premii pentru contribuția adusă la păstrarea și transmiterea valorilor culturii populare și salvagardarea patrimoniului cultural imaterial ale comunei Vânători, județul Galați. Considerați că este important ce faceți?

Sunt foarte mândră că sunt româncă, sunt foarte mandră că lucrez aceste cămăși cu altiță și-mi aduc aportul la menținerea tradițiilor noastre populare. Cămășă cu altiță ne definește pe noi ca popor, amintindu-ne de trecutul nostru și ducând mai departe istoria neamului nostru. În anul Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

2021 s-a finalizat dosarul UNESCO „Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală în România și Republica Moldova”, care pledează pentru înscrierea cămășii cu altiță în Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității

Ce tehnici de lucru folosiți la crearea unei ii?

Din cercetările pe care le-am făcut am aflat că fiecare femeie dorea să poarte ceva unicat. Ia era croită în forma de cruce, se folosea în cânepă, borangic, pânză de casă, pânză topită, Ia era creată pentru mai multe generații. La o ie erau folosite și câte 10 tehnici de lucru, cum ar fi: punctul în cruciuliță, punct de lăntșor, brăduțul, branel, butuci, cheița, gura popusii, rumanescuri, steaua, tiv cu găurele și o cromatică diferită în funcție de zonă.

În funcție de modelul și de materialul ales, eu pot lucra la o ie o perioadă de timp, de la două săptămâni la trei luni. Eu folosesc pânza topită și bumbacul.

A lucra o ie într-o viață de om este un lucru extraordinar. Acea ie o port eu acum, o va purta copilul meu, nepoata mea, o va purta multe generații. Despre acea ie va vorbi istoria. Va fi un obiect de cinste pentru orice generație.

Românii sunt mândri de costumul lor popular. Case de moda celebre s-au inspirat de la noi. Pictori celebri au imortalizat femeia în ie. De unde inspirația pentru a crea modelele specifice de pe ii?

Femeile române aveau o imaginație foarte bogată. Din totdeauna femeile s-au inspirat din viața socială, din natură, din cosmos. Foloseau elemente florale, geometrice, zoomorfe.

Pentru a recunoaște o ie autentică se poate observa că nu este terminată. Se consideră că nimic făcut de mâna omului nu este perfect, perfecțiunea îi aparține lui Dumnezeu.

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

COLINDATUL

Interviul cu Laurian Micu a fost realizat de Simona Perian

Laurian Micu este unul dintre membrii coralei Epifania, o corală recunoscută pentru interpretări deosebite, pentru numeroase premii câștigate la diverse concursuri, dar și pentru frumoasele spectacole organizate, în colaborare cu ansambluri renumite, spectacole care au pus mereu în valoare colindele.

Colindele sunt parte integrantă din repertoriul coralei Epifania. Ce reprezintă colinda pentru omul Laurian Micu și apoi, pentru coristul Laurian Micu?

Colinda reprezintă backgroundul nostru cultural, pe care trebuie să-l exploatăm la maxim, să-l valorizăm și să-l mediatizăm cât mai mult. Emoția de a citi o partitură nouă, care amprentează cu valențe diversificate un text vechi, este neprețuită. Cred că tocmai aceste viziuni diferite, pot determina actualizarea unor texte ancestrale, mai cu seamă într-o lume dornică mereu de nou. Pentru mine, textul străbun înseamnă un altfel de nou și mai mult, conține bucățele din ce sunt eu.

Ce înseamnă Crăciunul pentru tine? Păstrezi vreo amintire deosebită legată de această sărbătoare și, bineînțeles, o amintire aparte legată de momentele când mergeai la colindat?

Cu siguranță, Crăciunul reprezintă sărbătoarea mea preferată. Bucuria de a avea familia în jur, la o masă cu gust și un vin fiert care șlefuește calitățile vocale ale tuturor, e neprețuită. Pe lângă plăcerea de a colinda, am o bucurie nemărginită de a fi colindat, de a orchestra și tradițiile din perspectiva gazdei.

Poate sună mercantil, dar după o zi plină de colindat, bucurie mai mare când ajungeam acasă și împărțeam dulciurile, nu cred că era și nu cred că a fost depășită până astăzi.

Care este colinda ta preferată? Ai un motiv aparte pentru care îndrăgești această colindă?

Colindul lui Dumnezeu se numește, și l- am ales deoarece mi se pare că are o pacea interioară, pe care inevitabil ți-o asumi ca interpret și mai mult decât atât, sentimentul este perceput și de cel ce audiază, lucru verificat.

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

Cu siguranță mergeai și în copilărie la colindat. Povestește-ne pe scurt cum decurgea o seară de ajun, la colindat, pentru copilul Laurian.

Și astăzi copilul Laurian supraviețuiește în lumea *oamenilor mari* și nu percepe Ajunul fără colindă. Chiar dacă nu mai pun în practică un program efectiv de colindat ca odinioară, măcar un colind în familie sau cu prietenii tot pun în practică.

O seară de colindat era de fapt o zi întreagă, cu mers pe case, cântat, mâncat bunătați și multă voie bună. Transferul de energie, gândurile bune și urările se constituiau într-un tezaur care determina o bună funcționare pe întreg anul ce aștepta să înceapă.

Laurian, hai să ne întoarcem în timp și să realizăm o paralelă – colindatul ieri / colindatul astăzi. S-a schimbat ceva ?

Poate o să par anacronic, dar consider că nu.

Omul contemporan, pe lângă dorința acerbă de relaționare cu modernitatea, are și o conectare *sine qua non* la tradițiile poporului său.

Tocmai farmecul relatărilor înaintașilor, determină revitalizarea de astăzi și nu numai din perspectiva colindelor, ci a tuturor tradițiilor care devin dezirabile și chiar parte integrantă a existenței omului contemporan.

Cum arată pentru tine un Crăciun frumos?

Tihnit, plin de melosul colindelor, cumva la gura sobei, relaxat, primind adevărate lecții de istorie a neamului românesc, a caracteristicilor geografice a zonei de apartenență a piesei și mai cu seama, adevărate lecții de spiritualitate și de ce nu modele demne de urmat din versurile pieselor.

MĂRȚIȘORUL

Interviul cu Simona Neacșu a fost realizat de Andrușa R. Vătuiu

Simona Neacșu este director adjunct la Școala Gimnazială „Constantin Negreanu” din Drobeta Turnu Severin.

Printre activitățile de creație desfășurate de elevi în cadrul Școlii Gimnaziale „Constantin Negreanu” din Drobeta Turnu Severin, se află și confecționarea mărțișoarelor. Vă rog să-mi spuneți cum a apărut această preocupare și în ce constă?

Tradițiile românești de mărțișor sunt frumoase și pentru că ne dorim să le păstrăm și să le promovăm, am inițiat și derulat, anual, proiectul intitulat *Ghiocei și mărțișoare - raze mici rupte din soare*, al cărui scop este dezvoltarea capacității elevilor de valorizare și perpetuare a tradițiilor lăsate de înaintași referitoare la mărțișor, prin implicarea lor în acțiuni plăcute și constructive. Copiii au primit cu încântare acest proiect, eleva Pădurețu Ioana, într-o discuție cu presa, chiar mărturisind: *Lucrăm în echipă, ne descoperim talentul și îndemânarea în realizarea unor mărțișoare originale, suntem mândri de roadele muncii noastre și întâmpinăm primăvara cu încântare și bucurie. Dăruind un mărțișor facem o bucurie cuiva, oferind din căldura sufletească și din dragostea noastră.*

Așadar, dincolo de orele efectuate la școală, este o reală bucurie să-i vezi pe cei mici implicați în acțiuni care să le dezvolte nu doar abilități de a se face utili, ci și practicând o activitate care le insuflă păstrarea tradițiilor atât de înrădăcinate în ființa românilor.

Povestiți-ne despre semnificația mărțișorului

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

Semnificația mărțișorului a rămas aceeași de-a lungul timpului: cele două fire împletite, unul alb și unul roșu, simboluri ale dragostei, ale prieteniei și ale recunoștinței, vestesc la începutul primăverii bucuria și iubirea. Șnururile alb și roșu cu o amuletă (bănuț, o scoică) îl legau părinții la mâna copiilor, îl dăruiau flăcăii fetelor, îl schimbau fetele între ele cu sens de urare de bine, de sănătate ca, argintul curat, ca piatra de râu, ca scoica din ape”. Mărțișorul dăruit în zorii primei zile din Martie se purta 9-12 zile, uneori chiar până la vederea primului pom înflorit, apoi se atârna de ramurile înflorite, crezându-se că astfel va fi și anul celui care l-a purtat. În zilele noastre mărțișorul este vestitor al primăverii, iar realizarea lui a devenit o adevărată operă de artă. De aceea, am hotărât să împletim tradiția cu dorința de creație a elevilor, să-i stimulăm și să le încurajăm spiritul creativ, scoțând „la lumină” tot ce e mai bun și mai frumos într-un suflet de copil!

Am vizitat și fotografiat expoziția de mărțișoare din cadrul gimnaziului „Constantin Negreanu”, unde am admirat sute de modele confecționate din diverse materiale: hârtie, materiale textile, materiale lemnoase, ceramică, piele etc. Sunt interesat dacă minunăția asta de creație artistică are și o finalitate prin expunere publică sau vânzare?

În fiecare an mărțișoarele confecționate de elevi au fost expuse pe panouri în incinta școlii, dar am amenajat o expoziție cu vânzare și pe galeria Hipermarketului *Cora*. Activitatea a avut un succes neașteptat, iar mărțișoarele făcute manual de micuți s-au vândut foarte bine. Bani strânși din vânzarea mărțișoarelor au fost donați copiilor din școală, care provin din familii cu venituri modeste.

Închidem astfel circuitul confecționare – expunere - valorificare. Tradiția mărțișorului face parte din patrimoniul cultural imaterial. Această tradiție se regăsește cumva în programa școlară?

Programele școlare permit discuții despre această tradiție la diverse discipline: istorie, limba română, educație plastică, iar învățământul primar la disciplina *Arte vizuale și abilități practice* are competența specifică *Realizarea de creații funcționale și/sau estetice folosind materiale și tehnici elementare* unde se pot propune și activități referitoare la mărțișoare.

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

PROVERBE ROMÂNEȘTI

Interviul cu Maria Mona Vâlceanu a fost realizat de Elena Armenescu

Maria Mona Vâlceanu este profesoară de limba română și scriitoare.

În cariera domniei voastre ati predat și lecții despre literatura populară din care fac parte pe lângă poezii anonimi și proverbele - considerate o comoară de înțelepciune. Cum am putea motiva aceasta frumoasă definiție ”comoara de înțelepciune”?

Literatura populară, ea însăși este o comoară care a stat la baza literaturii culte. În ceea ce privește proverbele, să ne gândim la Anton Pan, cel isteț ca un proverb și la eterna poveste a vorbei, care a sesizat tocmai această comoară de înțelepciune și a adunat-o într-o culegere ce iată, înfruntă timpurile. Proverbul are un scop moralizator, de a ne feri de lene, ură, prostie, lăcomie, putem să spunem că este un adevărat cod etic care s-a transmis din generație în generație.

Unul din proverbele însemnate este următorul: “Cine are carte are parte”, apropiat de “Cartea este mama învățaturii”. Care ar fi explicația?

Să ne gândim întâi care ar fi simbolul cărții? Cartea înseamnă învățătură, luminarea minții, pentru un popor ocupat să arunce semințele în brazdă, să-și crească turmele și să-și apere moșia străbună este foarte interesant cum a rămas acest simbol al cărții, luminarea minții, destinul înalt în viață. Învățând din cărți și nu numai vei putea să îți atingi țelurile, să reușești în tot ceea ce îți propui, iar învățătura superficială poate aduce uneori prejudicii. O carte este ca făclia Lumii, iar învățătura este cea mai bună avuție a fiecăruia dintre noi.

Considerați că spiritul ironic din anumite proverbe, de pildă "Ca musca la arat" ajută la înțelegerea mesajului, adică este suficient să rostești, ca interlocutorul să înțeleagă?

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.

Proverbele oglindesc în chip expresiv firea românului, înclinată spre frumos, iubire, dreptate, armonie. Ele reprezintă așa cum am spus un cod etic, satirizează, înțeapă defectul pentru a ne scăpa de el, dar și o culegere de învățături de care trebuie să ții seama în viață. Nu știu dacă expresia ”ca musca la arat” mai poate fi înțeleasă exact de tânăra generație, dar învățăturile altor proverbe se pot recepta cu ușurință și astăzi. Românul știe câte ceva despre viață și lasă învățatură urmașilor tocmai prin aceste proverbe, cum frumos le-a aliniat tot Ion Rotaru: *Românul știe că dacă vrea să ajungă departe trebuie să se scoale de dimineață, că numai toamna se numără bobocii și că ce-i în mână nu-i minciună și de aceea nu-i bine să dai vrabia din mână pe cea din par, lauda de sine nu miroase a bine și sătulul nu crede niciodată flămândului.*

Suntem o țară în care se practică încă ritualuri arhaice. Cum va explicați faptul ca acestea ca și folclorul în general și proverbele nu au dispărut?

Da, este bine gândită această întrebare, Mircea Eliade este cel care accentuează acest substrat ancestral, arătând importanța ritualurilor și miturilor pentru impunerea și păstrarea aceluia timp primordial, al începuturilor, atât de bogat în sacralitate. Nu aveau cum să dispară, ele fac parte din ființa neamului nostru, care și-a păstrat cu strășnicie limba, obiceiurile și locul său pe acest pământ, în ciuda atâtor vânturi care l-au tot bătut în decursul istoriei

Sunt ele în primejdia pieririi în fața noului val al globalizării?

Problema este mai complexă, este nevoie de timp ca să o putem observa, dar eu cred că atâta timp cât folclorul a trecut în literatura cultă, el nu mai poate pieri, mereu va fi cunoscut și valorificat. Am observat că românii care muncesc acum în alte țări iau în inima lor parcă așa ca pe un scut sau ca pe o legătură, iubirea pentru folclorul nostru, iau parcă o parte din zestrea noastră cu ei. Sunt probe care arată că globalizarea face ca folclorul să fie și mai mult iubit de românii plecați, să însemne acasă printre străini.

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută de informațiile conținute în ea.